

42. Tydzień Kultury Chrześcijańskiej w Trzciance

Inauguracyjny punkt 42. TKCh w Trzciance odbył się w dniu 8 lutego 2025 r. i było to V Sympozjum Biblioteczne dla uczczenia 80-tej rocznicy pracy Księża Misjonarzy Saletynów w Trzciance oraz otrzymania przez Bibliotekę Parafialną Nagrody kard. nominata Ignacego Jeża. W sobotni poranek w kościele pw. św. Jana Chrzciciela odprawiona została przez proboszcza ks. Pawła Raczyńskiego MS Msza św. w intencji byłych i aktualnych wolontariuszy-pracowników obsługujących bibliotekę. Po niej o godz. 10.00 w Oratorium rozpoczęło się sympozjum, którego otwarcia dokonała dyrektor Biblioteki Parafialnej Jadwiga Witkowska. Edwin Klessa, który cały program poprowadził, powitał w imieniu ks. Proboszcza i organizatorów zaproszonych gości reprezentujących władze samorządowe miasta i gminy, szkoły, Muzeum Ziemi Nadnoteckiej oraz jednostki kulturalne, z którymi Biblioteka Parafialna współpracuje. Wśród zaproszonych gości była również delegacja Biblioteki Seminarnej i Archiwum Diecezjalnego z Koszalina panie Monika Zielonka i Małgorzata Wiczorkowska wraz z dyrektorem ks. dr. Tadeuszem Ceynową, a także goście z Piły - Maria Bochan, członek honorowy Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i prezes Towarzystwa Miłośników Miasta Piły wraz z wiceprezesem tego stowarzyszenia Jackiem Stróżyńskim.

Następnie głos zabrał gospodarz proboszcz ks. Paweł Raczyński MS, który nawiązał do przewodnich myśli przyświecających sympozjum. Poinformował zebranych, że 80-ta rocznica pracy saletynów w tej parafii przypadnie dokładnie w dniu 6 listopada 2025 r.¹, więc w bieżącym roku program duszpasterski parafii do historii saletynów i ich misji będzie nawiązywał wielokrotnie. Sympozjum inauguruje nie tylko 42 TKCh, ale także rozpoczyna cykl wydarzeń nawiązujących do tej rocznicy. Drugą przewodnią myślą programu jest podzielenie się wiedzą na temat przyznania Bibliotece Parafialnej w Trzciance Nagrody im. kard. nom. Ignacego Jeża „Radość płynie z Nadziei”. Formalny wniosek opracował i przekazał Kapituła ks. dr hab. Jarosław Wąsowicz SDB, dyrektor Archiwum Inspektorii Pilskiej wsparty jeszcze przez poprzedniego proboszcza ks. Zbigniewa Cybulskiego MS. Regulamin nagrody wymagał poparcia dwóch osób lub instytucji. W naszym przypadku zostały dołączone trzy poparcia:

- ks. Andrzeja Żołyniaka – proboszcza parafii pw. Matki Bożej Saletyńskiej w Trzciance,
- Marii Bochan – członka honorowego Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i prezesa Towarzystwa Miłośników Miasta Piły,
- o. Grzegorza Filipiuka OFMCap – przewodniczącego Federacji Bibliotek Kościelnych FIDES, której Biblioteka Parafialna w Trzciance jest członkiem-założycielem.

Wręczenie nagrody XVI edycji miało miejsce 13 października 2024 r. podczas uroczystej gali w Filharmonii Koszalińskiej im. Stanisława Moniuszki² i jak co roku przyznano trzy równorzędne nagrody: dla prof. Bogdana Narlocha, Diecezjalnej Diakonii Muzycznej „Tyle dobrego” oraz dla Biblioteki Parafialnej w Trzciance. W uzasadnieniu Kapituły czytamy: „za ponad 40-letnie kształtowanie postaw moralno-patriotycznych, zaangażowanie wolontariackie na rzecz lokalnej społeczności oraz kultywowanie tradycji czytelnictwa.” Kanclerz Kapituły bp. Zbigniew Zieliński, Sekretarz Ryszard Pilich oraz członek Kapituły ks. Łukasz Gąsiorowski wręczyli nagrodę przedstawicielom Biblioteki Parafialnej: Jadwidze Witkowskiej oraz trojgu założycielom i pracującym w niej od 42 lat: Janinie Brzozowskiej, Edwinowi Klessie oraz Krystynie Kowalskiej. Pozostali członkowie zespołu bibliotecznego wraz z ks. dr. Józefem Kopcińskim MS brali udział w tej uroczystości na widowni.

¹ W dniu 6 listopada 1945 r. do Trzcianki przybyli z pełnomocnictwem administratora diecezji gorzowskiej ks. Edmunda Nowickiego do objęcia trzcianieckiej parafii: proboszcz ks. dr Tadeusz Ptak MS oraz ks. Alojzy Gandawski MS.

² <https://www.youtube.com/watch?v=bj6Yavi5vqo> [dostęp 28.03.2025]

Po przedstawieniu informacji związanej z otrzymaniem Nagrody im. kard. nom. Ignacego Jeża ks. proboszcz Paweł Raczyński podziękował wolontariuszom za wkład pracy w działalność Biblioteki Parafialnej wręczając pamiątkowy album z dyplomem. Podziękowania otrzymali: Maria Bilińska, Janina Brzozowska, Edwin Klessa, Krystyna Kowalska, Maria Łaszkiwicz-Henszke, Jadwiga Pobiarżyn, Jerzy Pobiarżyn, Janina Sorgowicka, Kazimierz Wiśniewski, Jadwiga Witkowska. Do tych życzeń przyłączyli się goście, zabierając głos i wręczając kwiaty: Adam Bogrycewicz (radny Sejmiku Wojewódzkiego), Maria Bochan, ks. Tadeusz Ceynowa, Wioletta Kasztelan (Biblioteka Publiczna), Józef Olejniczak (Muzeum Ziemi Nadnoteckiej), Jacek Stróżyński.

Po wystąpieniach gości z pierwszą prelekcją, ilustrowaną slajdami, zatytułowaną „Początki pracy saletynów w Trzciance” wystąpił pochodzący z trzciańskiej parafii ks. Łukasz Nowak MS, dyrektor Archiwum Księży Misjonarzy Saletynów, jednocześnie sekretarz prowincjalny Prowincji Księży Misjonarzy Saletynów. Uczestnicy sympozjum z uwagą wysłuchali informacji o pierwszych latach pracy saletynów w Trzciance pod przewodnictwem proboszcza ks. dr. Tadeusza Ptaka MS, który pełnił tę funkcję do połowy 1952 r.

Po przerwie kawowej, która stała się okazją do zawarcia kolejnych znajomości i wymiany doświadczeń, wystąpił dr Maciej Usurski, kustosz Muzeum Stanisława Staszica w Pile z tematem „Okoliczności budowy kościoła pw. Świętej Rodziny w Pile”. Kościół ten pośrednio związany jest z parafią pw. św. Jana Chrzciciela w Trzciance za tym przemawiają następujące fakty. Po pierwsze, obydwie kościoły zostały zaprojektowane przez tego samego berlińskiego architekta Oskara Siede³. Budowniczym kościoła w Pile był proboszcz trzciański ks. Adalbert Lenz⁴. Kościół pw. Świętej Rodziny pełnił rolę katedry administracji apostolskiej, jaką była Prałatura Piłska, którą przeniesiono z Tuczna do Piły w 1926 r., a trzciańska parafia do 1945 r. wchodziła w jej skład. Z kolei po II wojnie światowej trzciański proboszcz ks. dr Tadeusz Ptak MS w latach 1945-1952 był dziekanem dekanatu piłskiego, w skład którego wchodziła również parafia pw. Świętej Rodziny w Pile.

Kolejny wykład ks. dr. Tadeusza Ceynowy, dyrektora Archiwum Diecezjalnego i Biblioteki WSD w Koszalinie zatytułowany „Postać biskupa Ignacego Jeża⁵ pierwszego ordynariusza diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej” nawiązywał do patrona nagrody, którą otrzymała Biblioteka Parafialna w Trzciance. Ks. bp Ignacy Jeż był pierwszym biskupem ordynariuszem utworzonej w 1972 r. diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej i pełnił tę funkcję do 1992 r., tj. do reformy diecezji, podczas której tereny na północ od Noteci z Piłą, Trzcianką i Krzyżem zmieniły swoją przynależność z diecezji gorzowskiej do diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej. Biskup Ignacy Jeż już jako biskup-senior wielokrotnie przyjeżdżał do Trzcianki przy okazji bierzmowania, ale również trzykrotnie brał udział w organizowanych przez Bibliotekę Parafialną Tygodniach Kultury Chrześcijańskiej.

Sympozjum uświetniły śpiewem uczennice Katolickiej Szkoły Podstawowej (Agata Szczypka, Zofia Bogrycewicz, Zuzanna Bednarek, Anna Marzec i Alicja Sienkiewicz) pod kierunkiem Bartosza Sliwińskiego, nauczyciela muzyki w tej szkole.

W programie TKCh była również relacja uczestników z wyjazdu Biblioteki Parafialnej do placówek misyjnych polskich siostr nazaretanek w Ghanie. Biblioteka od lat jest zaangażowana w niesienie pomocy polskim placówkom misyjnym na świecie: na Białorusi

³ Oskar Siede – berliński architekt, który zaprojektował pięć kościołów na terenie dzisiejszej Polski: w Jastrowiu, Pile, Rumi, Trzciance i Ujściu.

⁴ ks. Adalbert Lenz (1861 - 1914) - proboszcz w Trzciance w latach 1891-1907, następnie w Pile w latach 1907-1914.

⁵ ks. bp. Ignacy Jeż (1914-2007) – więzień niemieckiego obozu koncentracyjnego w Dachau w latach 1942-1945, pierwszy ordynariusz nowo utworzonej diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej w latach 1972-1992, zmarł w Rzymie w dniu 16 października 2007 r. Ojciec Święty Benedykt XVI następnego dnia podczas audiencji generalnej poinformował, że na najbliższym konsystorze w dniu 23 października 2007 r. zamierzał bpa Ignacego Jeża wynieść do godności kardynalskiej.

(Nowogródek, Mińsk), w Ghanie (Chiraa), Izraelu (Jerozolima), Kazachstanie (Oziornoje), ale także Polakom zamieszkałym na Kresach. Pomoc ta przybiera różne formy. Poprzez organizowanie pobytu, spotkań i zbiórki ofiar na misje w Trzciance sióstr z powyższych placówek, a skończywszy na organizowaniu zbiorów żywności i chemii domowej dla Polaków na Kresach i sfinansowaniu ujęcia wodnego dla ubogiej polskiej rodziny koło Wilna oraz regularnej wysyłce prasy katolickiej do polskiej szkoły w Mińsku. W Chiraa w Ghanie polskie nazaretanki prowadzą szkołę (400 uczniów), której dyrektorką przez ostatnie lata była siostra nazaretanka Anna Waškowska pochodząca z Trzcianki. Przez trzy lata wspomagaliśmy szkołę pokrywając pełne koszty utrzymania jednego ucznia. Właśnie relacja uczestników wyjazdu ubogacona slajdami i filmikami dotyczyła Ghany i misji polskich nazaretanek. Czteroosobowa grupa: Edwin Klessa, Adam Kłundukowski, Jadwiga Witkowska i s. Katarzyna Witkowska wyjechała do Ghany w dniach 23.07-15.08.2024 r. Zebrani wysłuchali relacji o pracy polskich sióstr, funkcjonowaniu szkoły, którą prowadzą, życiu religijnym w Ghanie, o slumsach i atrakcjach turystycznych oraz historii niewolnictwa. Mogli także skosztować ghańskich przysmaków: kakao, kawy, suszonych bananów, a także przebierać się w kwieciste ghańskie suknie i nie mniej kwiecistą koszulę męską.

Kolejnym punktem w programie TKCh były dni otwarte Muzeum Parafialnego, które w atrakcyjny sposób prezentuje historię parafii katolickiej oraz różnych wyznań w burzliwej historii miasta. Muzeum otwarte w dniu 20 kwietnia 2023 roku zwiedziło dotychczas ponad 500 osób. Byli to: dzieci i młodzież trzcianieckich szkół, mieszkańcy Trzcianki i innych miast, a nawet z zagranicy (Australia, Białoruś, Ghana, Francja, Niemcy, Madagaskar, Litwa).

W nawiązaniu do 40-tej rocznicy śmierci bł. ks. Jerzego Popiełuszki w sali Biblioteki Publicznej im. Kazimierzy Iłłakowiczówny odbyło się spotkanie z dr. Piotrem Grzelczakiem z Muzeum Narodowego z Poznania zatytułowane „Nie można uśmiercić nadziei. Reminiscencje śmierci ks. Jerzego Popiełuszki”. Uczestnicy spotkania mogli dowiedzieć się o szczegółach zbrodni dokonanej przez funkcjonariuszy komunistycznych służb bezpieczeństwa, o przebiegu procesu sądowego, mocodawcach i atmosferze nagonki prowadzonej przez rzecznika ówczesnego rządu Jerzego Urbana, ale także o społecznym oddziaływaniu postaci ks. Jerzego po śmierci. W dyskusji można było posłuchać relacji uczestnika pogrzebu ks. Jerzego oraz o związkach trzcianieckiej parafii z Patronem Solidarności takich jak: obecność przedstawicieli trzcianieckiej Solidarności w pogrzebie ks. Jerzego, odsłonięcie i poświęcenie w dniu 14 listopada 1987 r. w kościele pw. Stanisława Kostki na Żoliborzu tablicy pamiątkowej trzcianieckiej Solidarności, uroczyste wprowadzenie w dniu 19 października 2014 r. do kościoła pw. św. Jana Chrzciciela w Trzciance relikwii bł. ks. Jerzego Popiełuszki oraz wyeksponowanie w Muzeum Parafialnym kamienia z grobu bł. ks. Jerzego pobranego podczas jego komisijnego otwarcia w 2012 r. w trakcie postępowania w ramach procesu beatyfikacyjnego. Prelekcji towarzyszyła wystawa książek o ks. Jerzym Popiełuszko. Na wystawie zaprezentowano około 50 książek pochodzących ze zbiorów Biblioteki Parafialnej i Biblioteki Publicznej.

Kolejne dwa dni w 42 TKCh miały charakter historyczno-patriotyczny i były poświęcone gen. bryg. Stanisławowi Burzy-Karlińskiemu oraz braciom Czesławowi i Walentemu Staniewiczom. Stanisław Karliński ps. „Burza” w czasie II wojny światowej dowodził jednym z największych oddziałów partyzanckich AK w całym okręgu łódzkim. W 1945 roku po odmowie współpracy z NKWD, odbiciu członków swojej rodziny, aresztowanych przez Urząd Bezpieczeństwa i po stoczeniu walki z oddziałem wojsk sowieckich rozwiązał swój oddział, który rozproszył się głównie na terenach Ziemi Odzyskanych. Sam Stanisław Karliński zamieszkał w Trzciance pod zmienionym nazwiskiem Władysław Sobierajski. Rok później przeprowadził się do Niekurska, wioski która wchodzi w skład trzcianieckiej parafii. Wraz z mjr. Rudolfem Majewskim ps. Leśniak założył Związek Byłych Partyzantów „Warta”. Konspiracyjna działalność nie trwała długo, bo 11 listopada 1946 r. został aresztowany i sądzony w grupie 23 oskarżonych o przynależność do stowarzyszenia „mającego na celu

obalenie systemu Polski Ludowej” skazany został na podwójny wyrok śmierci, utratę majątku oraz utratę praw publicznych i praw honorowych na zawsze. Uratowanie sowieckich spadochroniarzy przez oddział powstańczy Stanisława Karlińskiego od ich likwidacji przez niemieckie oddziały i posiadane podziękowanie od dowódcy tych spadochroniarzy, uratowało go przed wykonaniem wyroku, który zamieniono na 15 lat więzienia. Ten krótki epizod rocznego zamieszkania w Trzciance i Niekursku nie był w ogóle znany miejscowemu społeczeństwu i w dziesiątą rocznicę jego śmierci wart jest upublicznienia. W tym samym Niekursku aresztowani zostali 5 lat później bracia Czesław i Walenty Staniewicz, którzy za przynależność do młodzieżowej organizacji antykomunistycznej „Grunwald” skazani zostali na 6,5 i 12 lat więzienia. Zamęczony w więzieniu zdrowy 28-letni Czesław Staniewicz zmarł tydzień po ogłoszeniu wyroku. Oddano go rodzinie w podwójnej stalowej i drewnianej trumnie z zakazem jej otwierania.

Główną postacią w tym historycznym programie był Paweł Wąs z Oddziałowego Biura Badań Historycznych IPN w Łodzi, badacz działalności Stanisława Burzy-Karlińskiego. Odbył spotkania w trzech trzcianeckich szkołach średnich, Katolickiej Szkole Podstawowej oraz w Muzeum Ziemi Nadnoteckiej zatytułowane „Żołnierz Wyklęty gen. bryg. Stanisław Burza-Karliński – epizod trzcianecki”. W dniu 27 lutego 2025 r. w kościele filialnym św. Bartłomieja w Niekursku odprawiona została Msza św. w intencji Stanisława Burzy-Karlińskiego oraz Czesława i Walentego Staniewiczów – więźniów politycznych aresztowanych w Niekursku przez komunistyczną Służbę Bezpieczeństwa. Po Mszy św. na ścianie zewnętrznej kościoła nastąpiło odsłonięcie i poświęcenie tablicy pamiątkowej⁶ ku czci trójki mieszkańców Niekurska, którzy zapłacili wysoką cenę wieloletniego więzienia, a nawet śmierci, za działalność na rzecz wolności i niepodległości. Tablicę pamiątkową odsłaniali Paweł Wąs oraz członkowie rodziny Czesława Staniewicza Grażyna Mitura oraz Mirosława Lipińska.

Kończącym akordem 42 TKCh było wręczenie wyróżnienia „Człowiek Wiary, Człowiek Czynu 2024” oraz podsumowanie Konkursu Twórczości Artystycznej o Motywach Religijnych. W br. odbyła się XIV edycja wyróżnienia „Człowiek Wiary, Człowiek Czynu”. Uroczystego wręczenia Jadwidze Prętkiej statuetki i albumu dokonał proboszcz ks. Paweł Raczyński MS, przewodniczący Kapituły.

Na tegoroczny Konkurs Twórczości Artystycznej o Motywach Religijnych zgłoszone zostały 403 prace, które przez tydzień prezentowane były na wystawie w auli Domu Parafialnego. W konkursie wzięło udział 341 uczestników, w tym najwięcej dzieci. Jest to efekt dużego zaangażowania katechetów, którzy zachęcili uczniów do udziału w konkursie. Jury w składzie ks. proboszcz Paweł Raczyński MS, dr hab. Elżbieta Wasyłyk, profesor Akademii Sztuk w Szczecinie, Teresa Willam oraz Włodzimierz Ignasiński zgodnie z regulaminem dokonało oceny prac i wytypowało prace do wyróżnienia. Przy okazji wręczona została nagroda publiczności z ubiegłorocznego konkursu, którą zwiedzający przyznali w grupie dorosłych Janowi Kułakowskiemu ze Swarzędza oraz w grupie dzieci Marii Kiedrowskiej. Fundatorami nagród i pamiątek była Biblioteka Parafialna i Urząd Miasta.

Jak co roku Tydzień Kultury Chrześcijańskiej w Trzciance oferował różnorodny program religijny, kulturalny, historyczny i patriotyczny.

Edwin Klessa

⁶ Tablicę z brązu wykonała Pracownia Rzeźbiarska Boguccy z Mosiny k. Poznania.